

*Списание „Съпоставително езикознание“ на път
към зрелостта (ретроспективен поглед,^{*} еволюция,
постижения и перспективи)*

Янко Бъчваров (София)

В статията проследява се 35-годишната история на списанието „Съпоставително езикознание“ – негово създаване през 1976 г., неговата еволюция до днешното му състояние. Указани са основните цели, които редколегията поставя пред себе си; реферативни справочници, в които се говори за списанието; отзиви за него от чужбина; издадени монотематични номера и появилите се рубрики. Кратко са разглеждани някои от най-важните статии, които внасят принос в науката; статии-споменавания за „човешката“ история на българското езикознание; статии по повод на юбилеи (300), некролози (100) и рецензии (1600). Съобщава се за избора на Международния редакционен съвет и за предоставяне на читателите на списанието достъп до интернет (www.slav.uni-sofia.bg/Pages/contrastive.html). Описана е работата и оценяват се заслугите на първите главни редактори – професора Светомира Иванчева (1976–1991) и професора Живко Бояджиев (1992–2007). Представена е съставената заново „Анотираната библиография (1976–2009)“ на списанието (съдържаща 3940 заглавия), при което се посочва броят на публикациите по отделни езици (повече от 50) и автори (750 български и 440 чужденци). Намечени са перспективи за бъдещото развитие на списанието.

The article traces the 35-year-long history of the journal since its foundation in 1976 and outlines its evolution through the years. It presents the main goals pursued by the editorial board, the presence of the journal in bibliographies and reference books, comments about it abroad, special monothematic issues and the rubrics it maintains. Special attention is given to some of the outstanding articles published, memoirs reflecting the human history of Bulgarian linguistics, articles dedicated to anniversaries (300), obituaries (100), and book reviews (1600). The establishment of an international advisory board is noted and the address for access to the journal in the Internet is listed: <http://www.slav.unisofia.bg/Pages/contrastive.html>. An evaluation is made of the work and achievements of the first two editors-in-chief Prof. Svetomir Ivančev (1976–1991) and Prof. Živko Bojadžiev (1992–2007). The newly published *Annotated Bibliography of Contrastive Linguistics* (1976–2009) is also presented, which contains 3940 titles dealing with over 50 languages and authored by 750 Bulgarian and 440 foreign linguists. Some of the prospects for future development are also touched upon.

^{*} В основата на този текст лежи експозето, прочетено при представянето на публикацията „Съпоставително езикознание. Анотирана библиография 1976–2009“ на 10 март 2011 г. в Софийския университет.

Както е известно, списание „Съпоставително езикознание“ (по-нататък – „СЕ“) излиза вече тридесет и шеста година. През неговите първи две годишнини (1976 и 1977) то се печаташе на циклостил под заглавие „Бюлетин за съпоставително изследване на българския език с други езици“ (по-нататък – „Бюлетин“). Едва от 1978 г., под заглавие „СЕ“, то се превърна в истинско списание на висок печат. Но появата на „Бюлетина“ и след това – на списанието – има предистория.

На 19 юли 1974 г. преподаватели от двата филологически факултета на Софийския университет – Факултета по славянски филологии (ФСлФ) и Факултета по класически и нови (тогава „западни“ – ФЗФ) филологии организираха учредителна сбирка на т. нар. *Група за съпоставително изследване на българския език с други езици*. В разискванията беше подчертана назрялата необходимост от обединяване и координиране на усилията на българските лингвисти за съпоставително изследване на българския език с различни чужди езици, което има голямо теоретично и практическо значение. Беше избрано ръководство на групата в състав: професорите Св. Иванчев и М. Янакиев от ФСлФ и Б. Николов и Ж. Молхова от ФЗФ. Впоследствие за председател на групата беше определен проф. Иванчев, а за секретари – асистентите А. Данчев и Я. Бъчваров (срв. Данчев 1975).

Още от есента на същата 1974 г. започнаха редовните сбирки на Групата. Първи на 30 октомври прочете доклад на тема „За някои страни на съпоставителните изследвания“ Андрей Данчев. На следващите сбирки доклади и информации изнесоха Я. Бъчваров, Кр. Манчев, Й. Симеонов, М. Янакиев. През следващите 1975/1976 и 1976/1977 учебни години на сбирки на групата се представиха: К. Бабов, Р. Павлова, Ж. Молхова, Бл. Лингорска, Ив. Кънчев, Ем. Боев, Ем. Гочева, А. К. Смолска (Одеса), Сл. Петков, М. Затовканюк (Прага) и др. (вж. Бъчваров 1976 и Гочева 1977). Освен това Групата организира съвместно със Съюза на преводачите в България двудневно обсъждане на издания наскоро сборник „Изговор и транскрипция на чужди имена в българския език“. В това обсъждане, протекло при много голям интерес, взеха участие А. Данчев, Т. Сугарева, Т. Сарафов, Ив. Кънчев, Я. Бъчваров и др.

За нуждите на членовете на Групата, както и на всички заинтересувани, В. Хрусанова от Университетската библиотека подготви относително пълна библиография на всички съпоставителни изследвания на българския с други езици (съдържаща 412 заглавия), която впоследствие беше публикувана в брой 4 за 1976 г. на „Бюлетина“.

Не на последно място сред разнообразните дейности на Групата се появи перспективата за организиране (в рамките на договорите между Софийския и други университети) на редица двустранни конференции със съпоставителна тематика: българо-полска, българо-чешка, българо-белоруска, българо-френска, българо-румънска, българо-немска и др. Подготовката на тези и други подобни конференции означаваше засилени занимания със съпоставителни изследвания и необходимост от печатно издание, в което те да бъдат публикувани.

Всички изброени обстоятелства закономерно доведоха до решението за създаване на печатен орган на Групата. Разбира се, в онези години условията бяха такива, че никакво периодично издание не можеше да се появи без височайше позволение от горе – „най-отгоре“... Университетът не разполагаше с днешната

автономия. Но с благосклонното отношение на университетското ръководство (и тук е редно изрично да подчертаем заслугата на тогавашния ректор проф. Благовест Сендов) можеше да се вземе решение за издаване на вътрешноведомствен бюлетин за служебно ползване. И това решение беше взето – с което беше поставено началото на нашето списание (под заглавие *Бюлетин за съпоставително изследване на българския език с други езици*). Редакционната му колегия беше в състав: Светомир Иванчев (главен редактор), Божил Николов, Мирослав Янакиев, Жана Молхова, Румяна Павлова и Янко Бъчваров (секретар). От 1977 г. в редколегията се включи и Павел Петков. Редакцията не разполагаше с щатни сътрудници, нито с помещение, но въпреки това още през първата (1976) година бяха публикувани шест броя на „Бюлетина“, всеки с тираж 500 екземпляра.

В уводната статия към брой първи проф. Св. Иванчев подчертава:

„В миналото нашите специалисти по чужди езици твърде често са страдали от съществена слабост, че не са познавали достатъчно добре родния си език и това често се е отразявало доста зле на самата им работа с чуждия език. Същото би могло да се каже и за нашите българисти. Те понякога държат много слаба сметка за някои черти, които българският език споделя с други езици или по които рязко се отличава от тях. Една съпоставка с чуждия език винаги е в състояние да разкрие интересни и дори неподозирани страни на родния език. Ето защо ако ние насърчаваме днес съпоставителните изследвания на езиците на базата на българския език и неговата специфика, ние правим това не само за да опознаем по-добре чуждите езици, но между другото и да насърчим активните занимания с българския език, да популяризираме знанията за него. Групата за проучване на езиците, следователно, ще съдейства не само за създаване на добри специалисти по чуждите езици, което е във всякакви съмнение – но ще стимулира изучаването на български език, ще насочва вниманието на специалистите по чужди езици и към родния ни език, ще засилва техния интерес към него и по такъв начин ще съдейства да се оформи и укрепва у тях и една – от наше гледище твърде важна – втора специалност: българистиката. Насърчавайки съпоставителните изследвания, ние ще усъвършенстваме и работата на българските езиковеди в областта на родния ни език“ (Иванчев 1976: 4–5).

През 1977 г. – годината на втората годишнина на „Бюлетина“ – започна мащабна подготовка за предстоящото през 1981 г. честване на 1300-годишнината от основаването на българската държава. Във връзка с това беше подготвено постановление на Политбюро на ЦК на БКП за интензивно развитие на българистиката както в нашата страна, така и в чужбина. В него се предвиждаше провеждане на редица международни комплексни конференции с българистична тематика в страната и в основните чуждестранни славистични средища, като кулминацията от тези конференции да бъде Първият световен конгрес по българистика през 1981 г. в София. Наред с другите мерки в постановлението беше включено решение да се основе списание „*Palaeobulgarica / Старобългаристика*“, орган на Центъра по българистика в БАН, а нашият бюлетин да прерасне в редовно списание „*Съпоставително езикознание*“ като издание на Софийския университет, с 6 книжки годишно и тираж 1500 екземпляра. Във връзка с това на списанието се отпуснаше една щатна бройка за редактор-уредник, а по-късно – още една за завеждащ документацията.

И така, от началото на 1978 г. „СЕ“ започна да излиза на висок печат.

В уводната статия, освен набелязаните в „Бюлетина“ цели, беше подчертано изискването в статиите за публикуване единият от съпоставяните езици задъл-

жително да бъде *българският*. Беше заявено и намерението на редакционната колегия да помества рецензии за *всякакви* лингвистични публикации, а не само за съпоставителни изследвания, както и информации в рубриката „Хроника“ за *различни* симпозиуми и конференции с лингвистична тематика (Иванчев 1978).

Още от самото начало на издаването на „СЕ“ в него бе изоставена традиционната дотогава практика за цитиране под линия и беше възприета модерната днес в цял свят система за цитиране на библиографията *в края* на статията. Днес това изглежда напълно естествено, но преди 35 години в България все още никой не се интересуваше от т. нар. *impact factor*... Същевременно всяка статия се придружаваше от анотация на руски и английски език, а съдържанието на всеки брой се помещаваше в превод на тези два езика (за превода полагаха много усилия Валентина Еленска и Тая Кметова). Благодарение на това много скоро най-авторитетните реферативни справочници в чужбина („Current Contents Linguistics“ – München; „Linguistics Abstracts“ – Oxford; „Historiographia linguistica“ – Amsterdam; „Новая иностранная литература по языкознанию“ – Москва; „The Year’s Work in Modern Language Studies“ – Cambridge; „Modern Language Association of America“ – Washington, D. C.) започнаха да отразяват системно публикациите в списанието и по този начин приносите на българските езиковеди бяха интегрирани в контекста на световната наука. На гърба на корицата във всяка книжка се отпечатваше списък на публикациите, получени в редакцията, което също беше полезно за читателите информация. Тази практика се спазва в списанието и досега.

Високият (дори за онези години) тираж се реализираше и благодарение на това, че отдел „Международен книгообмен“ на Университетската библиотека разпращаше около 300 екземпляра от списанието на своите партньори-библиотеки по целия свят, а други 300 бройки заплащаше Центърът за българистика, който абонираше чуждестранните българисти и слависти. Така още от самото начало „СЕ“ имаше привилегията да се радва на значителна дистрибуция и само за няколко години си спечели широка известност не само сред българските езиковеди, но и далече зад границите на страната. За това свидетелства и огромният брой отзиви за списанието (повече от двайсет, публикувани в най-разнообразни издания в Амстердам, Вашингтон, Киев, Кълъмбъс (Охайо), Лайпциг, Москва, Олбъни, Париж, Прага, Ювекюле (Финландия) и др.; вж. библиографията – „Отзиви“). Ето и някои от изказаните мнения:

„Как видно из [...] анализа содержания опубликованных в журнале „Сопоставительное языкознание“ статей, проблематика их разнообразна, направлена на выявление и разработку различных аспектов сопоставительного исследования языков, обнаруживает поиск наиболее эффективных методов и оптимальных методик сопоставительных описаний, теории и практики перевода, теории обучения иностранным языкам“ (Широкова 1981: 137).

„Podsumowując można powiedzieć, że *Săpostavitelno ezikoznanie* stanowi przykład czasopism o wyraźnym profilu tematycznym, przy czym profil ten jest w chwili obecnej bardzo aktualny. Przez swą otwartość dla różnych postaw teoretycznych stanowi cenne forum dla językoznawców bułgarskich i dla bułgaristów spoza terenu Bułgarii, może także zainteresować szersze grono językoznawców ze względu na różnorodność porównywanych z bułgarskim języków“ (Коритковска 1981: 157).

„Insgesamt stellt die „*Săpostavitelno ezikoznanie*“ eine wertvolle Informationsquelle für alle Sprachvergleich Interessierten dar. Auf besonders interessante Aufsätze soll in den folgenden Beiträgen aufmerksam gemacht werden“ (Бютнер 1987: 204).

„A particularly attractive aspect of *Săpostavitelno ezikoзнание* is the breadth of its intellectual profile and its serious attention to practical applications in teaching and translating, as well as to the latest theoretical developments“ (Чвани 1988: 129).

През годините списание „Съпоставително езикознание“ непрекъснато еволюираше. В първите няколко годишнини бяха отпечатани последователно материалите от редица *двустранни конференции със съпоставителна тематика* (българо-полски – 1976, № 2, № 3, 1979, № 3, 1980, № 5; българо-белоруски – 1976, № 5, 1979, № 2, 1980, № 5; българо-румънска – 1979, № 6; българо-френска – 1982, № 1–2).

През първите десетилетия от съществуването на списанието бяха издадени и няколко *монотематични броя*, които се превърнаха в жалони на развитието му. Още в „ембрионалната“ фаза на списанието – в „Бюлетина“ – се появи българо-френски брой (1977, № 1–2), българо-немски (1977, № 3), българо-английски (1977, № 4–5) и българо-руски (1977, № 6). Брой 2 за 1978 г. беше „фонетичен“, брой 3 от 1978 – „глотометричен“. Други три броя бяха посветени на международните конгреси на славистите – осмия в Загреб (1978, № 5), деветия в Киев (1983, № 5) и десетия в София (1988, № 4–5); последните два конгреса бяха отразени и с много подробни информации (1984, № 4, 101–124; 1989, № 4, 113–138). Списанието публикува също обемиста обзорна студия за международните конгреси на филолозите слависти – от първия в Прага през 1929 г. до дванадесетия през 1998 г. в Краков (1999, № 1, 112–157). Но сред всички монотематични броеве се откроява внушителният *троен брой*, посветен на 1300-годишнината от основаването на българската държава (1981, № 3–5, 320 с.). В него се проследява спецификата на българския език, неговата типологична характеристика, мястото му в контекста на индоевропейските, славянските и балканските езици, връзките му с основните романски, германски и тюркски езици, неговите диалекти извън територията на съвременна България и др. Списанието отпечата и подробни информации за първия (1981, № 3–5, 316–320) и втория (1987, № 1, 117–121) международен конгрес по българистика.

Особено характерен белег за еволюцията на списанието е появата на множество нови рубрики. По внушение и инициатива на главния редактор първоначалните скромни три рубрики („Статии“, „Рецензии и обзори“, „Хроника“) се разраснаха на петнайсет (между новопоявилите се рубрики са: „Езикови контакти“, „Теоретични въпроси на езикознанието“, „Теория и практика на превода“, „Дискусии“, „Из историята на езикознанието в България“, „Българският език в чужбина“, „Фоноархив“, „100 години Софийски университет“, „Годишници“, „Библиография“).

В рубриците „Съпоставителни изследвания“, „Езикови контакти“, „Теоретични въпроси на езикознанието“ и „Теория и практика на превода“ бяха публикувани множество важни приносни студии и статии с програмно значение от авторитетни български и чуждестранни автори. Трудно е да се отделят най-значимите публикации измежду близо хилядата заглавия, поместени в споменатите рубрики, но все пак бих посочил (в хронологичен ред) следните статии:

- Павел Петков – Опит за класификация на частните дисциплини в сравнителното езикознание (1978, № 1).
- Надежда Котова, Мирослав Янакиев – Глотометрията експлицира основите на съпоставителната лингвистика (1978, № 3).
- Благовеста Лингорска – По някои проблеми на корпуса, предназначен за съпоставителни изследвания (1978, № 4).
- Иван Леков – Към по-приемлива анализа и постройка на опитите за съпоставителни и типологични изследвания в славянското езикознание (1978, № 5).
- Кети Ничева – Към въпроса за семантичното моделиране на фразеологизмите (1978, № 5).
- Славчо Петков – Таксономия на речевите стойности (1978, № 6).
- Francisco Adrados – Les langues slaves dans le contexte des langues indo-européennes (1980, № 4).
- Иван Добрев – Мястото на българския език сред другите славянски езици (1981, № 1).
- Светомир Иванчев – Класически и екзотичен – българският език – по-стар от българската държава (1981, № 3–5).
- Георги Риков – Основа и флексия в индоевропейската и праславянската глаголна система (1981, № 3–5).
- Antoine Culioli – A propos de *quelque* (1983, № 1–2).
- Георги Герджиков – Тенденцията към аналитизъм – определение, метод за измерване, причини, следствия (1983, № 5).
- Katharina Reiss – Textsortenkonventionen und Übersetzen (1984, № 1).
- Живко Бояджиев – Клас и род (1984, № 2).
- Андрей Данчев – За посоката на съпоставителния анализ (1984, № 4).
- Татяна Шамрай – За типовете обусловеност на лексикалните значения (1984, № 5).
- Цветан Йотов – Синхрoлaлия (к постановке проблемы) (1985, № 4).
- Владимир А. Звегинцев – Прагматика, семантика и естественный язык (1985, № 5).
- Morris Halle – Remarks on the scientific revolution in linguistics 1926–1929 (1986, № 5).
- Роман Якобсон – О фонеме (1989, № 2).
- Стефана Димитрова – Текстoобразуващата роля на пресупозициите в българския език (1990, № 4–5).
- Валентин Гешев – Аналитизъм и балканизми (1990, № 4–5).
- Wolfgang Gladrow – Äquivalenz und Kongruenz in der konfrontativen Linguistik (1990, № 4–5).
- Jana Molhova – Diversity in similarity (1990, № 4–5).
- Виолета Косеска-Тошева – За езика-посредник в съпоставителните изследвания (1991, № 1).
- Petya Assenova – Linguistic type and linguistic convergence (1992, № 3).
- Ivan Kanchev – Aproximación a una posible lingüística sincrónica comparada (1993, № 3–4).
- Василка Радева – Към значението на производната дума (1993, № 3–4).
- Владимир Н. Топоров – О языке загадки: к реконструкции „загадочного“ прототекста (1993, № 3–4).
- Братислав Иванов – За лингвoсемioтичния статус на писмото (1994, № 2).
- Йордан Пенчев – Модалност и време (1994, № 6).
- Борис Парашкевов – Лексикoлогичната категория oнoмaтoнимия (2002, № 2).

В рубриката „Обзори“ също се появиха някои много впечатляващи и полезни публикации, които разшириха чувствително лингвистичния кръгозор на читателите, например:

- За някои основни идеи и особености на стратификационната граматика (1979, № 5).
- Разработване на проблемите на приложната лингвистика в Академията на науките на Съветския съюз (1980, № 3).
- Съвременната американска социолингвистика (1983, № 1).
- Списание „Език и литература“ и съпоставителното езикознание (1983, № 5).
- Ностратическата хипотеза – съвременно състояние и перспективи (1984, № 3).

Съпоставителните изследвания в България (1944–1984) (1984, № 5).
Понимание термина „ситуация“ в современной западноевропейской и американской лингвистике (1986, № 5).
Някои основни моменти в развитието на лингвистичната прагматика през осемдесетте години (1988, № 4–5).
Постижения и проблеми на руско-българската лексикография (1988, № 4–5).
Шестдесет години българистика в Съединените американски щати (1991, № 1).
Отново за падежната граматика (1992, № 6).
Сопоставителна лексическа семантика: идеи, проблеми и методи (1997, № 1).
Когнитивната наука и съпоставителните лингвистични изследвания (1997, № 2).

Щастливо хрумване на редакционната колегия беше поканата към професор Петър Динев да напише *серия статии-спомени* за своите университетски учители и колеги езиковеди. Така се появи поредицата негови публикации за „човешката“ история на езиковедската ни наука. В тези свои статии нашият бележит учен увлекателно и нестандартно представи осем измежду най-видните български лингвисти: Александър Теодоров-Балан (1859–1959) (1981, № 1), Любомир Милетич (1863–1937) (1982, № 3), Стоян Романски (1882–1959) (1982, № 4), Кирил Мирчев (1902–1975) (1983, № 4), Иван Леков (1904–1978) (1984, № 3), Стойко Стойков (1912–1969) (1982, № 6), Иван Гълъбов (1918–1978) (1984, № 6) и Димитър Тилков (1933–1981) (1985, № 1).

В навечерието на стогодишнината на Софийския университет *спомени* за университетския живот, за съдържанието и еволюцията на учебния процес през годините и за академичния дух споделиха единайсет наши професори: Тома Ст. Томов (1986, № 4), Здравка Мечкова-Атанасова (1986, № 5), Константин Попов (1987, № 1), Веселин Бешевлиев (1987, № 3), Александър Ничев (1987, № 4), Марко Минков (1987, № 5), Светомир Иванчев (1987, № 6), Божил Николов (1988, № 1), Мария Леонидова (1988, № 3), Стоян Стоянов (1988, № 4–5), Руска Гандева (1988, № 6).

В обособилата се рубрика „Годишнини“ постепенно започнаха да се отразяват все повече юбилеи на български и чуждестранни езиковеди. През първите петнайсет години редакционната колегия стриктно се придържахме към приетата практика: за живите хабилитирани български учени се поместваха статии за 60-годишнината им, като диференцирано (според значимостта на юбилея) се придружаваха (или не) с библиографията им; за починалите български и чуждестранни лингвисти (чиито научни трудове са издържали проверката на времето) обикновено се отбелязваха 100, 150, 200 години от рождението или смъртта им. През изминалите 35 години в списанието са публикувани близо 300 юбилейни статии, които, наред с отпечатаните над 100 некролога, представляват една своеобразна (макар и непълна) история на българското и световното езиковедство. С времето тяхната информативна стойност ще нараства като ценен източник на сведения и справочник за бъдещите адепти и историци на лингвистиката.

В годините, когато издаването на сборник в нечия чест беше много трудно и ставаше само с височайше разрешение, списанието посвети отделни свои броеве на 70-годишнината на своите основатели – професорите Божил Николов (1989, № 5, № 6), Светомир Иванчев (1990, № 4–5), Жана Молхова (1992, № 3) и Мирослав Янакиев (1993, № 3–4). Така по един макар и скромнен начин бяха отбелязани заслугите на тези наши уважавани учени.

Голямо внимание в „СЕ“ се обръщаше и обръща на *рецензиите*. През изминалия период са публикувани над 1600 (!) рецензии за *всякакви* езиковедски трудове (монографии, сборници, годишници, речници, учебници, справочници и много други). Няма друго лингвистично периодично издание в България, което да отделя толкова място за рецензии и това се цени високо от всички читатели. През годините количеството поместени рецензии растеше и достигна 15–20 в отделен брой. Така от всяка отпечатана книжка на списанието читателят само за няколко часа добива представа за съдържанието на множество нови заглавия с лингвистична тематика. Много млади автори усвоиха и усъвършенстваха научния стил, разшириха лингвистичната си подготовка, научиха се как да водят полемика и да отстояват аргументирано тезите си именно чрез рецензирането на нови публикации от областта на своите научни интереси.

Друга проява на грижата за по-добрата осведоменост на читателите са разнообразните *библиографии*, публикувани в „СЕ“. Вече споменахме за персоналните библиографии, които придружават някои от юбилейните статии. Освен тях в списанието ежегодно се публикуваше тематична библиография на съпоставителни изследвания и на българските езиковедски дисертации (повечето от които остават в ръкопис). Тази практика беше преустановена за известно време, но предстои да бъде възстановена.

...Междувременно през 1985 г. списанието навърши десет години. Това беше подходящ повод да се обобщи постигнатото, да се направи равностметка и изданието да се популяризира в езиковедските среди (срв. Иванчев 1985; Бъчваров 1986; Тренков 1986). В последния, шести брой за 1985 г., беше отпечатано обобщено десетгодишно съдържание, включващо 1315 заглавия (вж. Милойкова 1985). Тази практика се превърна в традиция (вж. Железарова 1995; Железарова 2006).

От 1990 г., благодарение на възстановената университетска автономия, списанието си избра *международен редакционен съвет*. В първоначалния състав на този съвет бяха включени някои авторитетни лингвисти и българисти от чужбина (А. В. Бондарко, Х. Валтер, В. Г. Гак, М. Ивич, Е. Косериу, Ъ. Скатън, Л. Ухлиржова, Ж. Фьойе, К. В. Чвани и др.), както и някои уважавани български езиковеди (Е. Герганов, А. Данчев, Ст. Димитрова, М. Сл. Младенов, Б. Парашкевов, Д. С. Станишева).

От 2006 г. читателите на „СЕ“ могат да намерят информация за съдържанието на всеки новопоявил се брой, както и пълния текст на част от статиите в интернет на адрес: <http://www.slav.uni-sofia.bg/Pages/contrastive.html>.

Но време е да кажем нещо и за хората, които правеха през годините списанието, и преди всичко за неговия основател и първи главен редактор в продължение на петнайсет години – професор *Светомир Иванчев* (1920–1991). Вярвам, че всички, които го познаваха, ще се съгласят с мен, че той беше нестандартно скромен и демократичен, без всякаква поза. Беше неударжимо общителен, любознателен, дори любопитен; изпитваше непрестанна жажда за нови контакти, нови лица, нови идеи; при това беше максимално достъпен в общуването с всякакви хора, независимо от възрастта и положението им, леко ироничен (и само-

ироничен), но неизменно търпелив, тактичен и над всичко – доброжелателен. Това проличаваше при контактите му и със студентите, и с десетките, стотиците автори-сътрудници на списанието. При общуването си с хората проф. Иванчев имаше някакво особено излъчване, една обезоръжаваща мекота и деликатност, с които обикновено веднага печелеше симпатиите на събеседника си. Интересът му към другите беше дълбок и неподправен.

С неукротима енергия проф. Иванчев привличаше все по-широк кръг от български и чуждестранни сътрудници, при това без никакви ограничения. Никакви предразсъдъци не можеха да го възпрат да покани някой студент да направи извлечение от дипломната си работа и да го предложи като статия, или пък някой учител да представи свое изследване за публикуване. Той можеше да проседи с часове над ръкописа на някой начеващ автор и търпеливо да му обяснява къде и какво трябва да се поправи, но не жалеше енергия и при беседите за подобряване на нечий текст, дори когато авторът беше професор. Проф. Иванчев намираще окуражителни и мобилизиращи думи за всеки, а по-опитните автори знаеха, че при всяка среща ще бъдат поканени да напишат нещо за списанието. И всичко това беше съпроводено с един максимализъм, с един заразяващ устрем, ориентиран далече напред към бъдещето (вж. също Светомирена дух 1993).

Специфична беше атмосферата в редакцията на списанието. Всеки автор знаеше, че там ще срещне разбиране, толерантност и насърчение за своите бъдещи изследвания. Главният редактор общуваше естествено и непринудено с всеки. Случваше се без смущение да каже: „Аз не разбирам много от тези модерни теории“, но това никога не стана причина ръкопис да бъде отхвърлен. Нещо повече – през тези първи петнайсет години в списанието бяха публикувани немалко работи от областта на психолингвистиката, социолингвистиката, трансформационно-генеративната граматика, невролингвистиката, падежната или стратификационната граматика, квантитативната или когнитивната лингвистика и от редица други области, в които проф. Иванчев никога не е работил.

Благодарение на него редакцията се беше превърнала в своеобразен клуб на българските езиковеди, където много колеги нерядко се отбиваха и без конкретен повод, а просто да поговорят с други автори за новоизлезли книги, за някоя интересна конференция, значима дискусийна публикация, нашумяла теория и т. н. Така в малкото редакционно помещение се завързваха и оживени спорове.

Но за благоприятната атмосфера и конструктивния дух в редакцията много допринасяха и останалите редактори-основатели на списанието, особено професорите *Мирослав Янакиев*, *Жана Молхова* и *Божил Николов*. Заедно с проф. Иванчев те бяха не само връстници, но и единомишленици; без да са близки приятели, те дълбоко се уважаваха, взаимно се подкрепяха и се обичаха. Всички те се грижеха за осигуряването на нови статии и рецензии, четяха с голяма вискателност постъпилите ръкописи, не допускаха неточности, пропуски и грешки и така допринасяха за високото равнище на публикуваните текстове. Всички нови идеи във връзка със списанието бяха оживено обсъждани на заседанията на редколегията.

Редно е поне бегло да споменем заслугите на още двама души през този първи период от съществуването на списанието – Андрей Данчев и Максим Младенов.

Проф. *Андрей Данчев* (1933–1996) беше сред основателите на Групата за съпоставително изследване на българския език с други езици, един от най-активните нейни членове и организатори. За съжаление, през 1975 г. в Катедрата по английска филология беше извършена кадрова чистка, която засегна и него; той беше освободен от университета и преместен на работа в Центъра за изучаване на чужди езици към Института за чуждестранни студенти. Ако това не беше се случило, Андрей естествено щеше заслужено да бъде включен в редколегията на списанието. Но макар да беше служебно изолиран, с присъщата си непримиримост и енергия той организира на новото място семинар и работна група по контрастивна лингвистика и теория на превода, като обедини усилията на по-младите си колеги и много скоро работната група започна да провежда ежегодни конференции на тема „Съпоставително езикознание и чуждоезиково обучение“. Самият Андрей Данчев беше един от най-активните и авторитетни сътрудници на „СЕ“, насърчаваше и своите колеги да предлагат текстове за публикуване, а не на последно място даде множество конструктивни идеи за подобряване на равнището на списанието. След като беше възстановен на работа в Софийския университет, още през 1990 г. проф. А. Данчев беше включен в редколегията на списанието, но неговата преждевременна кончина не му позволи да направи повече.

Професор *Максим Младенов* (1930–1992) също стана жертва на тоталитарните практики и през 1977 г. заедно с четирима други свои колеги беше освободен от Института за български език в БАН и преместен на работа в Института по етнография. Макар че неговите основни занимания бяха в областта на диалектологията, той имаше много по-широки научни интереси, което му позволи активно да сътрудничи на „СЕ“ със статии, рецензии, юбилейни статии, библиографски и архивни материали, некролози и пр. Но и без да е член на редколегията, проф. М. Младенов неведнъж беше търсен за мнение като консултант във връзка с различни ръкописи, редовно обсъждаше в редакцията всеки новоизлязъл брой и предложи редица плодотворни идеи за нови интересни публикации и за цялостната концепция на списанието. Той също беше включен в редакционния съвет през 1990 г., но скоро след това почина.

Вторият значим период в съществуването на „СЕ“ е свързан с дейността на проф. *Живко Бояджиев* (1936–2007), който оглави списанието през 1992 г. след внезапната смърт на проф. Иванчев. Много преди това проф. Бояджиев често беше търсен за мнение и консултация във връзка с отделни депозиранни ръкописи, активно сътрудничеса на списанието и още през 1984 г. беше привлечен като член на редколегията. Благодарение на авторитета, който вече си беше изградил, той единодушно беше избран за приемник на проф. Иванчев. По мнението на проф. П. Асенова Живко Бояджиев е ярък представител на общото езикознание, чиито постижения са на най-доброто ниво в съвременното развитие на научната област в международни измерения. Към това трябва да се изтъкнат и някои негови много важни човешки качества: изключително ерудиран, крайно взискателен (и самовзискателен), скромнен, принципен и честен, той беше оптималната алтернатива за поста на главен редактор.

Разбира се, той си имаше свой стил на работа, свое виждане за нещата и това предизвика някои промени. В основни линии той запази, и то много успешно, из-

градения дотогава облик на списанието. Но наред с това направи и някои нововъведения: обособи рубриците „Дискусии, обзори и научни съобщения“, „Из историята на световното езикознание“ и „Възрожденските граматика на българския език“; привлече немалко нови български и чуждестранни автори, приемаше за печат и по-обемни студии и не на последно място (макар и по технически причини) намали броя на книжките от шест в година на три, но с удвоен обем. До известна степен тематиката на списанието се разшири в посока на научните интереси на самия главен редактор – появиха се повече статии, посветени на общото, балканското, романското и индоевропейското езикознание; повече статии, изследващи материал от западните, но и от много други, вкл. „екзотични“ езици; отпадна изискването един от съпоставяните езици задължително да бъде българският, чувствително нарасна броят на статиите, публикувани на чужди езици, и т. н.

И проф. Бояджиев успешно работеше с авторите на списанието. Крайно деликатен, той нерядко им спестяваше неудобството от допуснатите неточности и грешки, а сам пожертвователно губеше много време да редактира (и коригира) техните ръкописи.

„Днес млади (а вече и не толкова млади) български езиковеди споделят, че проф. Ж. Бояджиев е първият, който с преподавателското си умение и съпричастност към плахите им научни опити ги е привлякъл към попрището на живота им“ (Асенова 2007: 10).

Самият проф. Ж. Бояджиев обогати тематиката на списанието, като публикува многобройни тематични библиографии [по общо езикознание, лингвистична география, сосюрознание, романско езикознание, увод в сравнителното (индоевропейско) езикознание, социолингвистика, езиците в света]. Свидетелство за неговата впечатляваща ерудиция, те представляват неocenim справочник за всеки езиковед, който се интересува от съответната област. Не можем да не споменем още една много важна заслуга на проф. Ж. Бояджиев.

„Приносите му в лингвистичната историография се допълват от неговите рецензии и анотации (повече от 150!) [...] върху теоретични трудове, изследвания по общо езикознание, университетски учебници, специализирани и езикови речници и справочници, истории на отделни периоди в езикознанието и под. Свободното владееие на световните езици и високият професионализъм на автора правят достойние на езиковедската колегия у нас неизвестни и често недостъпни произведения на чуждестранното езикознание“ (Асенова 2007: 12).

Ако днес говорим за високото равнище на „СЕ“, не бива да отминем с мълчание и ролята на *Румяна Милойкова* (1950–1992), редактор-уредник в списанието през първите седемнайсет годишнини. Тя редактираше всеки новопостъпил ръкопис с високо чувство за отговорност и полагаше изключителни грижи за стилистичната му обработка. Стотиците сътрудници на списанието са я запомнили с нейната непреклонна строга взискателност, с максимализма ѝ при отстраняването на всякакви неточности и неясноти от всеки ръкопис. Така със своята понякога неблагоприятна и на пръв поглед незабележима работа Р. Милойкова допринесе по безспорен начин за реномето, което си извоюва „СЕ“ като сериозно научно издание. За жалост, тя ни напусна твърде рано, ненавършила 42 години.

През следващите 15 години нейната длъжност бе поета от д-р *Радост Железарова*, която не се уплаши от високата летва, издигната от нейната предшественичка, и със същия успех поддържаше равнището на списанието все така високо.

За реда в редакцията допринесе и завеждащата документацията *Веселинка Симеонова*, чиято грижа бяха картотеката, връзката с авторите, редакторите, издателството, печатницата и библиотеките, абонаментът и т. н. Тя умело поддържаше уюта и гостоприемната атмосфера в редакционното помещение.

В момента редакционната колегия е в състав: Петя Асенова (главен редактор), Янко Бъчваров, Димитър Веселинов, Енчо Герганов, Стефана Димитрова (заместник-главен редактор), Юлия Кирилова, Иван Кънчев, Борис Парашкевов, Христо Стаменов, Дина С. Станишева, Радост Железарова (отговорен секретар).

По инициатива на П. Асенова, Хр. Стаменов и Р. Железарова през 2008 г. в редколегията се взе решение да бъде съставена обобщена аотирана библиография на списанието от неговото основаване до момента. Реализирането на този проект се натъкна на известни трудности, тъй като през годините някои (немалко на брой) статии бяха публикувани без анотации. Наложиха се към тях да се съставят анотации, които да се преведат на английски език. За запълването на тази празнина, за редактирането на съществуващите анотации, както и за уточняването и уеднаквяването на терминологията в тях, главната заслуга принадлежи на Христо Стаменов, който положи много усилия, за да може библиографията да стане пълна и изчерпателна.

И ето че днес, когато представяме на вашето внимание публикуваната аотирана библиография на „СЕ“ (Библиография 2009), моментът е подходящ за равносметка. Мисля, че без преувеличение и излишна скромност може да се каже, че тази равносметка е наистина внушителна.

За изминалите 34 години в списанието са публикувани общо 3940 текста, от които около 1400 статии, 1600 рецензии, 400 хроники, 300 юбилейни статии, 100 некролога и близо 200 библиографии (цифрите са умишлено закръглени).

От тези близо 4000 публикации 3000 са от български автори (над 2500 от София; 225 – от Велико Търново; 90 – от Пловдив; 60 от Шумен; 30 – от Благоевград и др.). Около една четвърт – почти 1000 публикации – са дело на автори от чужбина, от 34 страни (в низходящ ред: Чехия – 91; Русия – 83; Германия – 74; Полша – 64; Беларус – 47; Франция – 26; Словакия – 23; Украйна – 21; САЩ – 20; Унгария – 11; Австрия – 9 и т. н.)^{*}. Сред тези чуждестранни автори личат имената на някои много авторитетни езиковеди като *Франсиско Адрадос*, *Йозеф Вахек*, *Владимир Звегинцев*, *Милка Ивич*, *Станислав Кароляк*, *Антоан Кюлиоли*, *Александър Младенович*, *Александър Реформатски*, *Александра Суперанска*, *Адам Супрун*, *Никита Толстой*, *Владимир Топоров*, *Морис Хале*, *Александра Широкова*, *Роман Якобсон* (посочвам само починали учени). На страниците на списанието са намерили място и много известни българи от чужбина, напр. *Винцент Бланар*, *Григорий Венедиктов*, *Златка Генчева*, *Рогер Гилин*, *Карл Гутимит*, *Малгожата Коритковска*, *Виолета Косеска*, *Надежда Котова*, *Борис Норман*, *Йежи Русек*, *Ърнест Скатън*, *Франчишек Славски*, *Иван*

^{*} Тези числени данни отразяват броя на публикациите; всъщност реалният брой на авторите-сътрудници на списанието е около 750 българи и 440 чужденци.

Стоянов, Людмила Ухлиржова, Жак Фьойе, Хетил Ро Хауге, Майкъл Холман, Геннадий Цихун, Катрин Чвани, Януш Шатковски, Клаус Щайнке и др. – както личи, цветът на чуждестранната българистика! Изключително трудно е да посоча всички по-изтъкнати български езиковеди, публикували в „СЕ“, затова отново ще се ограничи само с имената на учени, които вече са ни напуснали: Георги Герджиков, Андрей Данчев, Николай Дилевски, Петър Динеков, Иван Дуриданов, Иван Леков, Красимир Манчев, Марко Минков, Максим Младенов, Моско Москов, Кети Ничева, Петър Пашов, Йордан Пенчев, Христо Първев, Георги Риков, Борис Симеонов, Валентин Станков, Стоян Стоянов, Димитър Тилков, Пенка Филкова и мн. др.

Но може би най-впечатляващи са данните за езиците, съпоставени с българския език – те са повече от 50 на брой! Най-многобройни са изследванията, в които българският език се успоредява с останалите славянски езици – 330 (с руски 156; с украински 9; с белоруски 38; с полски 51; с чешки 37; със словашки 9; със сръбски, хърватски и словенски 13; на базата на обща съпоставка за славянските езици 17). Естествено, широко е застъпено съпоставянето с основните западни езици – 234 статии (английски 94; немски 72; френски 68). Балканските езици са представени в около 50 статии (румънски 20; гръцки 17; албански 1; общо за балканските езици 8). Засега има какво да се желае по отношение на романските езици (без френския) – испанският и португалският се изследват на фона на българския само в 20 разработки. Недостатъчно са материалите, посветени на съпоставките с турски език – само десетина. Но вероятно не са много периодичните издания, публикували изследвания за толкова много по-редки езици като угрофинските, скандинавските и някои съвсем „екзотични“ (арабски 8; иврит 4; хинди 3; цигански 1; японски 6; вьетнамски 5; китайски 2; тибетски 1; корейски 1; монголски 1; татарски 1, както и някои други съпоставки) – общо около 50 статии. Струва ми се, че тези цифри дават основание за оправдано самочувствие.

Публикуваните в края на нашата аотирана библиография четири показалеца (изработени от Ангелина Иванова) позволяват на читателя да се ориентира по-лесно и по-бързо в тази лавина от информация. Но същевременно всички те – и показалецът с имената на авторите, и този с имената на авторите на рецензираните книги, и този на езиците, съпоставени с българския, и накрая – географският показалец, са много ценни за бъдещата работа на редакционната колегия. Те ще бъдат изключително полезни, защото ще спомогнат да се набележат „белите петна“, още неразработените или досега слабо разработените теми и езици, да се съсредоточат усилията за привличане на автори от научни средища, където тепърва се утвърждава изследването на лингвистични или българистични проблеми, да се насърчат млади езиковеди, които да станат активни наши сътрудници и същевременно сами да израснат в научно отношение.

Така списание „Съпоставително езикознание“ ще продължи да изпълнява все по-успешно своята мисия за интензивно изследване на нови тематични области в езикознанието, за задълбочаване както на теоретичните търсения, така и за усъвършенстване на приложните аспекти на контрастивната лингвистика – преподаването на чужди езици, на българския език като чужд, на практиката на превода, на все по-детайлното описание на българския език.

От скромния бюлетин, започнал да излиза преди 35 години, до появата на днешната библиография е извървян дълъг път, който може да ни изпълва с удовлетворение от постигнатото. Но то ни задължава да продължим с още по-голяма енергия и инвенция напред.

Библиография

- Асенова 2007: П. А с е н о в а . Професор д-р Живко Бояджиев – опит за творчески портрет по случай неговата седемдесетгодишнина. – В: *Това чудо – езикът! Изследвания в чест на проф. д-р Живко Бояджиев*. (Съст. П. А с е н о в а и др.) София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2007, 9–15.
- Библиография 2009: *Съпоставително езикознание. Анотирана библиография 1976–2009*. (Ред. П. Асенова.) София: Аля, 2009. 424 с.
- Бъчваров 1976: Я. Б ъ ч в а р о в]. Кратък отчет за дейността на Групата за съпоставително изследване на българския език с други езици през периода от нейното сформирване до края на 1975 г. – *Бюлетин*, 1976 (I), № 1, 110–112.
- Бъчваров 1986: Я. Б ъ ч в а р о в . Десет години списание „Съпоставително езикознание“. – *Аудиториум максимум*, 1986 (VI), № 3, 18–19.
- Гочева 1977: Е. Г о ч е в а . Кратък отчет за дейността на Групата за съпоставително изследване на българския език с други езици през периода от началото на 1976 до м. юни 1977 г. – *Бюлетин*, 1977 (II), № 6, 159–161.
- Данчев 1975: А. Д а н ч е в . Съпоставително изследване на български с други езици. – *Руски и западни езици*, 1975 (II), № 3, с. 4.
- Железарова 1995: Р. Ж е л е з а р о в а . Съдържание на годишнини XI – XX (1986–1995) на списание „Съпоставително езикознание“. – *Съпоставително езикознание*, 1995 (XX), № 6, 125–208. [Неподписана.]
- Железарова 2006: Р. Ж е л е з а р о в а . Съдържание на годишнини XXI–XXX (1996–2005) на списание „Съпоставително езикознание“. – *Съпоставително езикознание*, 2006 (XXXI), № 2, 120–160. [Неподписана.]
- Иванчев 1976: С. И в а н ч е в . [Уводна статия]. – *Бюлетин*, 1976 (I), № 1, 3–6. [Неподписана.]
- Иванчев 1978: С. И в а н ч е в . Списание „Съпоставително езикознание“. – *Съпоставително езикознание*, 1978 (III), № 1, 3–6. [Неподписана.]
- Иванчев 1985: Св. И в а н ч е в . Десет години списание „Съпоставително езикознание“. – *Съпоставително езикознание*, 1985 (X), № 2, 5–7. [Неподписана.]
- Милойкова 1985: Р. М и л о й к о в а . Съдържание на годишнина I–X (1976–1985) на списание „Съпоставително езикознание“. – *Съпоставително езикознание*, 1985 (X), № 6, 76–118. [Неподписана.]
- Светомирнен дух: *Светомирнен дух. Книга за проф. Иванчев*. (Съст. Я. Бъчваров, В. Тодоров). София: УИ „Св. Климент Охридски“ & Хемус ООД, 1993. 192 с.
- Тренков 1986: К. Т р е н к о в . Съпоставително езикознание. – *Звено*, 1986 (I), № 4, 38–39.

Отзиви за списанието

- Бояджиев 1981: Ž. B o j a d Ź i e v . S ě p o s t a v i t e l n o e z i k o z n a n i e / S o p o s t a v i t e l ' n o e j a z y k o z n a n i e / Contrastive Linguistics. – *Historiographia linguistica* [Amsterdam], 1981 (VIII), № 1, p. 233. [Неподписана.]
- Бъчваров 1981: Я. Б ъ ч в а р о в . Списание „Съпоставително езикознание“. – *Аудиториум максимум*, 1981 (I), № 8, с. 14. [Неподписана.]
- Бютнер 1987: U. B ü t t n e r . „S ě p o s t a v i t e l n o e z i k o z n a n i e“ – eine Zeitschrift zum Sprachvergleich. – *Fremdsprachen* [Leipzig], 1987 (XXXI), № 3, 202–204.

- Вапорджиев, Гьорш 1981: V. Vapordžiev, H. Görsch. Съпоставително езикознание. – *Zeitschrift für Slawistik* [Berlin], 1981 (XXVI), № 5, 788–789.
- Венедиктов 1979: Г. [К.] В[енедиктов]. Новый болгарский лингвистический журнал. – *Советское славяноведение* [Москва], 1979 (XV), № 4, 125–126.
- Гак 1979: В. Г. Гак. Сопоставительные исследования и переводческий анализ. – *Темради переводчика* [Москва], 1979 (вып. 16), 11–12.
- Грибъл 1981: Ch. Gribble. A Public Service Announcement! – *Slavica Publishers, Inc.* [Columbus, Ohio]. Catalog № 17: November 1981, p. 26. [Неподписана.]
- Данчев 1983: A. Danchev. Contrastive Linguistics in Bulgaria. – In: *Jyväskylä Cross-Language Studies* [Jyväskylä, Finland], № 9, 1983, 32–48.
- Данчев 1984: А. Данчев. Съпоставителните изследвания в България (1944–1984). – *Съпоставително езикознание*, 1984 (IX), № 5, 5–20.
- Дрета 1983: G. Drettas. Săpostavitelno ezikoznanie, „linguistique contrastive“, Sofia. – *La linguistique* [Paris], 1983 (XIX), № 1, 142–144.
- Коритковска 1981: М. Korytkowska. Buletin za săpostavitelno izsledvane na bălgarskija ezik s drugi ezici – Săpostavitelno ezikoznanie (red. S. Ivančev), Sofijski universitet 1976–1979. – *Poradnik językowy* [Warszawa], 1981, № 2–3, 154–157.
- Льофлер-Лориан 1983: А.-М. L[offler]-L[aurian]. Contrastive Linguistics, Université de Sofia. – *Contrastes* [Paris], Mai 1983, № 6, 142–143.
- Мах 1977: V. I. Mach. Kontrastivní zkoumání v Bulharsku. – *Jazykovědné aktuality* [Praha], 1977 (XIV), № 1, 34–35.
- Мокиенко 1982: В. Мокієнко. Новий лінгвістичний журнал у Болгарії. – *Мовознавство* [Київ], 1982, № 3, 69–71.
- Павлова 1981: Р. Павлова. Болгарско-русская сопоставительная проблематика на страницах журнала „Съпоставително езикознание“. – *Болгарская русистика*, 1981 (VIII), № 1.
- Петров 1988: П. Петров. Списание „Съпоставително езикознание“ и чуждоезиковото обучение. – *Чуждоезиково обучение*, 1988 (IV), № 5, 51–56.
- Порак 1978: J. Porák. Porovnávací studium jazyků v Bulharsku. – *Slavia* [Praha], 1978 (XLVII), № 4, 434–436.
- Ричардс 1981: J. Richards. Contrastive Linguistics Research Journal. – *The Linguistic Reporter* [Washington], 1981 (XXIII), № 6, p. 2. [Неподписана.]
- Суперанска, Подолска 1989: А. В. Суперанская, Н. В. Подольская. „Съпоставително езикознание“, София (К выходу нового лингвистического журнала). – *Известия АН СССР. Серия литературы и языка* [Москва], 1980 (XXXIX), № 4, 380–382.
- Ухлиржова 1980: L. Uhlířová. Bulharský časopis pro konfrontační lingvistiku. – *Slovo a slovesnost* [Praha], 1980 (XLI), 173–174.
- Хержман 1978: S. Heřman. Konfrontační studium bulharského a polského slovesa. – *Jazykovědné aktuality* [Praha], 1978 (XV), № 1, 34–36.
- Чвани 1988: С. V. Chvanu. From contrastive analysis to correlative typology: twelve years of the journal Săpostavitelno ezikoznanie (Sopostavitel'noe jazykoznanie, Contrastive Linguistics). – *Slavic and East European Journal* [Albany, N. Y.], 1988 (XXXII), № 1, 126–129.
- Широкова 1980: А. Г. Широкова. Některé teoretické a metodické předpoklady konfrontačního studia gramatické stavby češtiny a ruštiny. – In: *Materiály z II. symposia o bohemistice v zahraničí*. Praha, 1980, 4–16.
- Широкова 1981: А. Г. Широкова. Новый журнал по сопоставительному изучению языков („Съпоставително езикознание“). – *Вопросы языкознания* [Москва], 1981 (XXX), № 2, 130–138.

e-mail: krouzilova@yahoo.com